



Številka: 004-37/2023/2
Ljubljana, 19. 7. 2023
EVA (če se akt objavi v Uradnem listu RS)
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE <a href="mailto:Gp.gs@gov.si">Gp.gs@gov.si</a>
<b>ZADEVA: Informacija o situaciji in izvajanju ukrepov za preprečevanje in omejitev širjenja afriške prašičje kuge (APK) – predlog za obravnavo</b>
<b>1. Predlog sklepov vlade:</b>
Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne .... sprejela naslednji
SKLEP:
Vlada Republike Slovenije se je seznanila z Informacijo o situaciji in izvajanju ukrepov za preprečevanje in omejitev širjenja afriške prašičje kuge (APK)
Barbara Kolenko Helbl GENERALNA SEKRETARKA
Priloga:
Prejmejo:
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, - Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin - Generalni sekretariat Vlade RS
<b>2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:</b>
/
<b>3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:</b>
- Irena Šinko, ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano - Janez Posedi, vršilec dolžnosti generalnega direktorja Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
<b>3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:</b>
/
<b>4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:</b>
/
<b>5. Kratak povzetek gradiva:</b>

Afriška prašičja kuga (APK) je na območju Evropske unije prisotna od leta 2014. Trenutno je prisotna v 13 državah članicah ter v sosednjih tretjih državah. Konec junija letos sta APK prvič prijavili tudi Hrvaška ter Bosna in Hercegovina.

**Hrvaška je do danes prijavila že 112 izbruhov APK pri domačih prašičih ter tri izbruhe pri divjih prašičih. Eden od potrjenih primerov APK pri divjih prašičih je na območju Karlovske županije in je od meje s Slovenijo oddaljen le približno 50 km.**

Zaradi približevanja APK slovenski meji se je v četrtek, 14. 7. 2023 sestala skupina strokovnjakov, imenovana na podlagi Zakona o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih, ki jo sestavljajo strokovnjaki iz različnih področij (veterinarji, lovci, biologi, epizootologi, ipd.). Skupina je pripravila predlog območja z visokim tveganjem in ukrepov na tem območju, kot npr. aktivno iskanje poginulih divjih prašičev.

V ponedeljek, 17. 7. 2023 se je sestalo državno središče za nadzor bolezni (DSNB), ki je potrdilo predlog skupine strokovnjakov in določilo območje z visokim tveganjem v skladu z 18. členom Zakona o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih, ki zajema območje 8 lovskih družin ter del LPN (v prilogi) ter ukrepe na tem območju, med drugim tudi izvajanje aktivnega iskanja poginulih divjih prašičev, pojačano vzorčenje in preiskave na APK tako pri domačih kot pri divjih prašičih, poostren nadzor nad izvajanjem biovarnostnih in drugih predpisanih ukrepov (osnutek sklepa v prilogi).

Pri nas APK še nismo potrdili.

Preprečevanje, obvladovanje in izkoreninjenje APK je prednostna naloga EU, saj bolezen ne predstavlja resne nevarnosti le za prašičerejski sektor, ampak tudi za populacije divjih prašičev in okolje in zahteva multidisciplinarni pristop in tesno sodelovanje med različnimi službami in deležniki v državah članicah in na ravni EU.

V ta namen je Slovenija konec leta 2020 sprejela Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (ZNUAPK) (Uradni list RS, št. 200/2020), ki določa pristojnosti in odgovornosti različnih služb in deležnikov pri ukrepanju v zvezi z APK pri divjih prašičih.

Glavni poudarek je na preprečevanju vnosa bolezni v državo oziroma rejo prašičev ter preprečevanje nadaljnega širjenja. Tako so glavni naporji usmerjeni v ozaveščanje vseh deležnikov o nevarnosti APK, načinih vnosa in prenosa ter ukrepov, ki jih je potrebno izvajati za preprečevanje vnosa in morebitno širjenje ter v ukrepe za zmanjševanje populacije divjih prašičev.

Glede na širjenje APK v sosednjih državah (Italiji, Hrvaški in Madžarski) in približevanju APK Sloveniji je za hitro in učinkovito ukrepanje ob morebitnem pojavu nujno potrebno zagotoviti za začetno količino ograj za preprečevanje premikov populacij divjih prašičev v skladu s 37. členom ZNUAPK, nadgradnjo obstoječega informacijskega sistema in aplikacij v zvezi z upravljanjem izbruhov (Informacijski sistem za spremljanje, nadzor in poročanje o določenih boleznih živali (aplikacija EPI), Aplikacija za spremljanje skupin za aktivno iskanje (WBT)), posodobitev in dopolnitev potrebne opreme v okviru Nacionalnega veterinarskega inštituta (NVI - VHS in diagnostika) ter dodatne kadre tako na NVI – VHS kot tudi na Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) - glavni urad (GU) in območni uradi (OU)). Če se zaradi zagotavljanja virov izkaže potreba, bo predlagana tudi sprememba Zakona o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih.

#### 6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	DA/NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	DA/NE
c)	administrativne posledice	DA/NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	DA/NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	DA/NE
e)	socialno področje	DA/NE

f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> <li>– nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja</li> <li>– razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna</li> <li>– razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij</li> </ul>	DA/NE
<b>7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:</b> (Samo če izberete DA pod točko 6.a.)		

<b>I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu</b>				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
<b>II. Finančne posledice za državni proračun</b>				
<b>II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:</b>				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
<b>SKUPAJ</b>				
<b>II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:</b>				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
<b>SKUPAJ</b>				
<b>II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:</b>				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
<b>SKUPAJ</b>				
<b>OBRAZLOŽITEV:</b>				
<b>I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu</b>				
– /.				
<b>II. Finančne posledice za državni proračun</b>				
/				
<b>II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:</b>				

/.	
<b>II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:</b>	
/	
<b>II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:</b>	
/	
<b>7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:</b> (Samo če izberete NE pod točko 6.a.) <b>Kratka obrazložitev</b>	
/	
<b>8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:</b>	
Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:	DA/NE
<ul style="list-style-type: none"> <li>- pristojnosti občin,</li> <li>- delovanje občin,</li> <li>- financiranje občin.</li> </ul>	
Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:	
– Skupnosti občin Slovenije SOS: DA/NE	
– Združenju občin Slovenije ZOS: DA/NE	
– Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: DA/NE	
Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:	
/	
Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.	
<b>9. Predstavitev sodelovanja javnosti:</b>	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	DA/NE
Ne gre za predpis.	
(Če je odgovor DA, navedite:	
/	
<b>10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:</b>	DA/NE
<b>11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:</b>	DA/NE
Irena Šinko ministrica	

Prilogi:

- Informacija o situaciji in izvajanju ukrepov za preprečevanje in omejitev širjenja afriške prašičje kuge (APK),
- osnutek Sklepa o določitvi območja visokega tveganja in nujnih ukrepov na tem območju v zvezi z afriško prašičjo kugo.

## Informacija o situaciji in izvajanju ukrepov za preprečevanje in omejitev širjenja afriške prašičje kuge (APK)

Afriška prašičja kuga (APK) je nalezljiva virusna bolezen domačih in divjih prašičev, za katero ni cepiva. Bolezen ne predstavlja nevarnosti za zdravje drugih živalskih vrst in ljudi.

Bolezen v Sloveniji še ni bila ugotovljena, vendar pa predstavlja njeno širjenje z vzhoda in tudi zahoda Evrope (Italija) vse večje tveganje tudi za populacije domačih in divjih prašičev v Sloveniji.

Za bolezen so značilne velike izgube, predvsem zaradi omejitev trgovanja in izvoza v tretje države.

Pojav APK ima velik ekonomski pomen, saj škode, ki nastanejo zaradi pojava APK, prizadenejo predvsem:

- prašičerejo in gospodarstvo:
  - o virus povzroča pogine prašičev,
  - o gospodarske izgube kmetov zaradi omejitev mednarodne trgovine z živalmi in mesom,
  - o gospodarske izgube za lovce,
- divje živali in lov:
  - o zaradi APK se populacije divjih prašičev znatno zmanjšajo ali celo izginejo,
  - o omejitev ali popolna prepoved lova na nekaterih okuženih območjih (vključno z zbiranjem trupel in trofeji).

APK ni zoonoza (bolezen, ki se prenaša z živali na človeka) zato za človeka ne predstavlja nevarnosti. Glavni vir okužbe predstavljajo kri, tkiva ter izločki bolnih in poginulih živali. Prav tako so lahko vir okužbe živali, ki so prebolele APK in lahko ostanejo trajno okužene in delujejo kot prenašalci virusov, predvsem v APK endemičnih območjih. Stalni vir okužbe lahko predstavljajo tudi mehki klopi iz rodu *Ornithodoros*, ki pa na območju EU trenutno ne igrajo vloge v epidemiji APK.

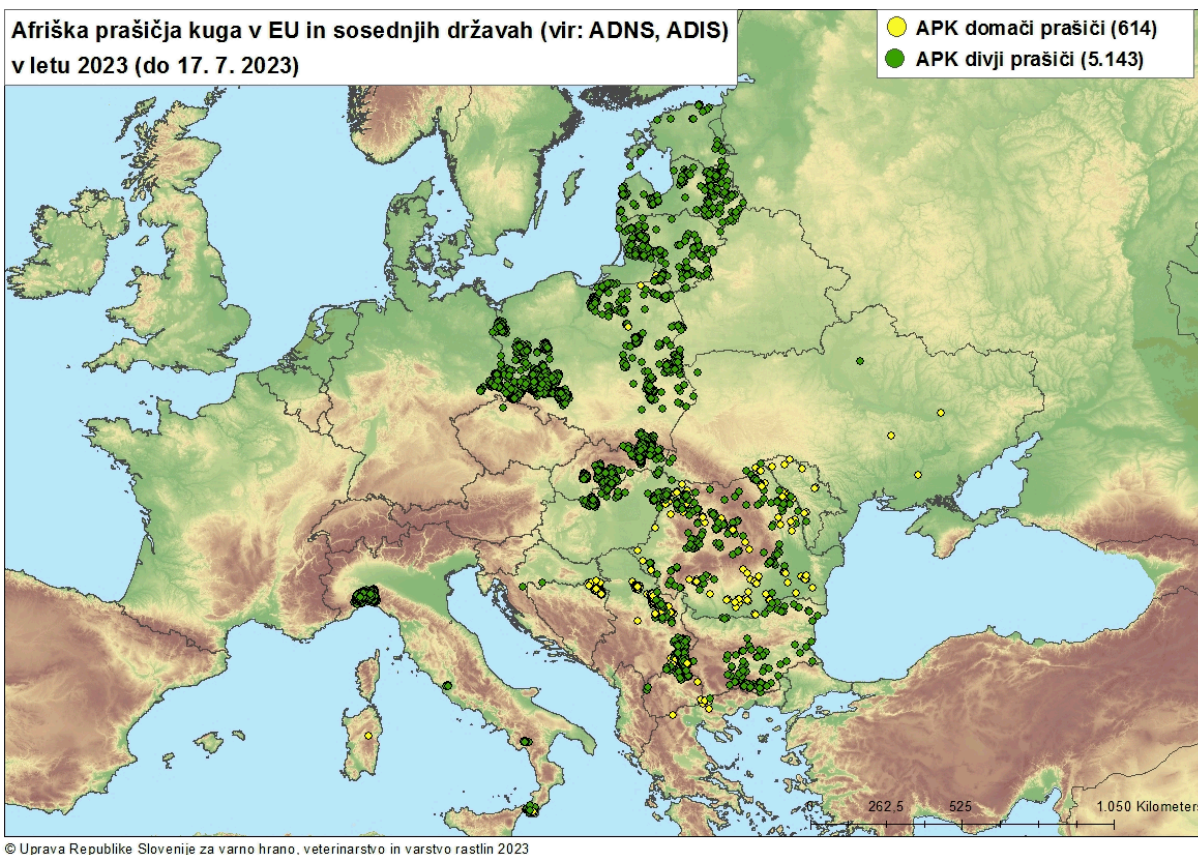
### Razširjenost

V preteklosti je bila bolezen, kot že ime pove, omejena na države Afrike, v zadnjih letih pa se je po vnosu v Gruzijo leta 2007 razširila v Rusijo in leta 2014 prvič pojavila v državah Evropske unije, najprej v baltskih državah in Poljski.

Zaradi ključne vloge človeškega faktorja je bolezen večkrat preskočila na daljše razdalje. Tako se je APK v letu 2017 pojavila na Češkem. Najverjetnejša pot vnosa je bila z okuženimi izdelki, odvrženimi v naravo. Prav tako je bila APK vnesena v Belgijo, preskok iz vzhodnega dela Poljske na zahod, na območje ob meji z Nemčijo, pojavi na celinskem delu v Italiji (sev virusa iz vzhodne Evrope), ipd.

Trenutno je bolezen prisotna v 13 državah članicah EU (Litva, Latvija, Estonija, Poljska, Nemčija, Slovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Grčija, Italija, Češka in Hrvaška) ter v sosednjih tretjih državah (Bosna in Hercegovina, Severna Makedonija, Rusija, Belorusija, Ukrajine, Srbija, Moldavija, ...). Do sedaj je uspelo bolezen izkoreniniti le Češki (prvi izbruh iz leta 2017) in Belgiji, kamor je bila vnesena najverjetneje preko ljudi.

Situacija glede APK je zelo dinamična in se dnevno spreminja. Tako je bilo na primer 4. julija 2023 preko ADIS prijavljenih 380 izbruhov APK pri domačih prašičih, 17. julija 2023 zjutraj 614 izbruhov (Hrvaška 78), ob 16. uri pa že 688 (Hrvaška 97). Do danes, 19. julija 2023 je Hrvaška prijavila preko sistema ADIS 112 izbruhov pri domačih prašičih in tri primere pri divjih prašičih.



### Situacija v Sloveniji

Bolezen v Sloveniji še ni bila ugotovljena. Širjenje APK z vzhoda (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Madžarska) in tudi zahoda Evrope (Italija) predstavlja vse večje tveganje tudi za populacije domačih in divjih prašičev v Sloveniji.

#### - Spremljanje

Zaradi nenehnega približevanja APK mejam EU je Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (Uprava) že leta 2014 vključila to bolezen v obseg minimalnih ukrepov za zagotavljanje zdravstvenega varstva živali na podlagi 45. člena Zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01, 45/04 – ZdZPKG, 62/04 – odl. US, 93/05 – ZVMS, 90/12 – ZdZPVHVVR in 22/18) in določila obvezno vzorčenje in testiranje na prisotnost APK, tako v populaciji domačih kot tudi v populaciji divjih prašičev. Pri domačih prašičih je obvezna prijava vsakega suma, da se je pri prašičih pojavila APK.

Program spremljanja APK pri domačih prašičih se izvaja z namenom zgodnjega odkrivanja. Tako se na podlagi letne odredbe<sup>1</sup> na prisotnost APK pri domačih prašičih vsako leto preišče 2% pogin, ki ga odpelje VHS. Na velikih farmah (več kot 500 plemenskih svinj) pa se preišče vsaka 10. poginula plemenska svinja in tedensko prvi trije poginuli pitanci, starejši od dveh mesecev. Poleg tega je na podlagi letne odredbe obvezna prijava abortusov pri svinjah in preiskave abortusov na APK.

V letu 2022 je bilo na APK preiskano 782 živali v 283 obratih. Od tega 261 živali (86 plemenskih in 176 pitancev) iz 3 velikih obratov ter 517 živali iz 276 ostalih obratov. Poleg tega so bili na APK/KPK pregledani še 4 abortusi iz 4 obratov. Rezultati vseh preiskav so bili negativni.

<sup>1</sup> Odredba o izvajanju sistematičnega spremljanja zdravstvenega stanja živali, programov izkoreninjenja boleznih živali ter cepljenj živali v letu 2022 (Uradni list RS, št. 202/21); <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2706>

Tabela 1: Preiskave na APK pri domačih prašičih (2014 – 2023 (do 19. 7. 2023))

Leto	Št. pregledanih obratov	Št. pregledanih živali
2014	186	286
2015	191	302
2016	198	263
2017	233	305
2018	253	340
2019	278	416
2020	506	869
2021	306	693
2022	283	782
2023 (do 19. 7.)	228	510

Pri divjih prašičih je za namene zgodnjega odkrivanja APK v skladu z Zakonom o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Uradni list RS, št. 200/20) obvezna prijava in preiskava vsakega najdenega poginulega ali povoženega divjega prašiča, ne glede na ocenjen morebiten vzrok.

Poleg tega se v populaciji divjih prašičev letno izvaja tudi aktivni nadzor. V skladu s programom Uprave, je treba letno preiskati najmanj 406 vzorcev krvi odstreljenih divjih prašičev in čim več vzorcev na podlagi tveganja. Vsi rezultati opravljenih preiskav so negativni.

V letu 2022 je bilo pri divjih prašičih preiskanih 393 vzorcev krvi odstreljenih divjih prašičev v okviru aktivnega nadzora in 258 najdenih poginulih in povoženih divjih prašičev. Prisotnost virusa APK in KPK ni bila ugotovljena.

Tabela 2: Preiskave na APK pri divjih prašičih (2014 – 2023 (do 19. 7. 2023))

Leto	Aktivni nadzor (odstrel - kri)	Pasivni nadzor (pogin/povoz)
2014	537	16
2015	432	20
2016	384	17
2017	476	24
2018	356	66
2019	381	139
2020	323	141
2021	669	448
2022	393	258
2023 (do 19. 7.)	201	152

#### - **Ukrepi v Sloveniji**

Od prvih pojavov APK na območju EU (2014) Uprava izvaja aktivnosti za preprečevanje vnosa bolezni v državo in širjenja bolezni. Glavni poudarek je na preprečevanju prenosa iz populacije divjih prašičev na domače, saj bi pojav bolezni v prašičereji povzročil ogromno gospodarsko škodo za prašičerejski sektor (usmrtilitev in neškodljivo uničenje prašičev, prepoved trgovanja z živalmi, mesom in proizvodi). Tako so glavni naporji usmerjeni v ozaveščanje vseh deležnikov o nevarnosti APK, načinih vnosa in prenosa ter ukrepov, ki jih je potrebno izvajati za preprečevanje vnosa in morebitno širjenje.

Zaradi vključenosti različnih pristojnih organov in deležnikov v ukrepanje za preprečevanje in izkoreninjenje APK ter pomena preventivnih aktivnosti je bil v letu 2020 sprejet Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (ZNUAPK) (Uradni list RS, št. 200/2020), ki jasno določa pristojnosti in odgovornosti različnih služb in deležnikov pri ukrepanju v zvezi APK.

ZNUAPK je razdeljen v več delov.



Prvi del je namenjen ukrepom pred pojavom bolezni, se pravi preventivnim ukrepom. Ta del zajema nujne ukrepe za preprečevanje in zgodnje odkrivanje APK pri divjih prašičih za zmanjšanje tveganja za vnos in širjenje APK v Sloveniji ter nujne ukrepe za območja visokega tveganja ob državni meji.

Drugi del je namenjen ukrepom, ki se začnejo izvajati po pojavu bolezni. To so nujni ukrepi za obvladovanje in izkoreninjenje APK pri divjih **prašičih po potrditvi APK** v Sloveniji.

Ukrepi iz ZNUAPK se ne uporabljajo za divje prašiče v rejnih oborah in za domače prašiče, razen če ta zakon določa drugače.

V I. poglavju ZNUAPK (splošno, preventiva) so določeni ukrepi, ki se začnejo izvajati s samo uveljavitvijo zakona.

Tako je bila imenovana strokovna skupina, sestavljena iz veterinarjev, epidemiologov, lovcev, biologov).

Za dvig ozaveščenosti lovcev glede izvajanja biovarnostnih ukrepov pri lovu in postopkov ravnanja z odstreljenimi divjimi prašiči, najdenimi poginulimi divjimi prašiči in živalskimi stranskimi proizvodi (ŽSP), je obvezna priprava Načrtov ravnanja. Za pripravo teh načrtov so upravljavci lovišč prejeli enkratno nadomestilo v višini 200 EUR. Načrti ravnanja so objavljeni na spletnih straneh.

Za izvajanje 5. člena ZNUAPK, za zagotavljanje stalnega ozaveščanja javnosti glede tveganj zaradi APK za populacije domačih in divjih prašičev ter ureditev mest za odstranjevanje odpadkov na počivališčih ob prometnicah so bili pripravljene letaki, medijske objave in obvestila. Ob glavnih prometnicah je postavljenih 162 informativno opozorilnih tabel.

Poleg teh ukrepov so z dnem uveljavitve ZNUAPK pričeli veljati še ukrepi v zvezi z objavo v medijih (brezplačna objava o resni ogroženosti zdravja živali zaradi tveganja za vnos oziroma pojav APK v državi in druga sporočila, ki so potrebna za obveščanje javnosti v zvezi z ukrepi glede APK), v zvezi z olajšavami glede postavitve ograj (domači prašiči) ter izvedbo usposabljanj, ki so v skladu z ZNUAPK obvezna za posameznike za aktivno iskanje poginulih divjih prašičev na območjih z omejitvami (24. člen) in izvajalce izrednega odstrela na območjih z omejitvami (26. člen).

Z objavo Sklepa o določitvi visoke stopnje ogroženosti zaradi afriške prašičje kuge so se z 22.januarjem 2021 začeli izvajati ukrepi iz II. poglavja ZNUAPK:

- prepoved prejetanja in odpreme živih divjih prašičev na druge lokacije (znotraj Slovenije, iz EU in tretjih držav);
- intenzivni odstrel divjih prašičev za zmanjšanje populacije (finančne spodbude lovcem – 50 oziroma 100 EUR/žival, dovoljena uporaba posebnega orožja);
- prepoved in omejitve krmljenja na krmiščih (prepoved krmljenja z ŽSP, za namen privabljanja samo krma neživalskega izvora);
- biovarnostni ukrepi v zvezi z lovom (čiščenje in razkuževanje obutve, opreme in vozil pred lovom in po njem; kopanje psov; evidence o udeležencih lova);
- ustrezno ravnanje z najdenimi poginulimi divjimi prašiči (prijava na 112, finančna spodbuda za najditelje – 30 EUR za prijavo in 100 EUR za nudenje pomoči pri odstranitvi trupla).

Ostali ukrepi, navedeni v ZNUAK se pričnejo izvajati ob pojavu APK v bližini meje s Slovenijo oziroma v Sloveniji.

Če se bolezen pojavi v bližini meje s Slovenijo se na podlagi sklepa pričnejo izvajati ukrepi za zmanjševanje tveganja za vnos bolezni z območja sosednje države. Na predlog Državnega središča za nadzor bolezni (DSNB) določi območje visokega tveganja generalni direktor Uprave. Ukrepi, ki se izvajajo na tem območju, so enaki kot ukrepi po potrditvi APK.

Po pojavu APK pa se najprej določi območje z omejitvami, na katerem se nemudoma prepove lov in druge aktivnosti ter se prične se z izvajanjem aktivnega iskanja poginulih divjih prašičev. Na podlagi tega se lahko oceni dejanska razširjenost okužbe, prilagodi se, če je potrebno, območje z omejitvami in ukrepi.

Območje z omejitvami se določi na podlagi ocene epidemiološke situacije, gostote populacije divjih prašičev, prisotnosti naravnih in umetnih barrier, gostote domačih prašičev na zadevnem območju,....

Glavni ukrepi po potrditvi APK:

- prepoved lova, intenziviranje lova oziroma omejitve pri lovu;
- prepoved in omejitev krmljenja na krmiščih;
- aktivno iskanje poginulih divjih prašičev;
- izredni odstrel in uporaba lovsk;
- prepoved iztrebljanja (evisceracije) divjih prašičev;
- ravnanje z najdenimi poginulimi in z odstreljenimi divjimi prašiči;
- prepoved oziroma omejitev prometa z živimi divjimi prašiči, svežim mesom, mesnimi pripravki in mesnimi proizvodi;
- ukrepi v rejah domačih prašičev in divjih prašičev v oborah za rejo divjadi in oborah s posebnim namenom;
- postavitve ograd oziroma odvrtačal za preprečevanje prostorskih premikov divjih prašičev;
- omejitev ali prepoved izvajanja kmetijskih, gozdarskih ali drugih aktivnosti;
- drugi ukrepi, potrebni za nadzorovanje in izkoreninjenje APK.

- **Izkušnje držav članic**

Najbolj učinkovit ukrep v boju zoper APK je, poleg visoke ozaveščenosti in striktnega izvajanja biovarnostnih ukrepov, s katerimi se prepreči vnos oziroma širjenje APK, postavitve ograd oziroma odvrtačal za preprečevanje prostorskih premikov divjih prašičev.

Nekatere države so te ograje postavile preventivno (npr. Danska, ob meji z Nemčijo; Nemčija – dvojna ograja vzdolž meje s Poljsko – zaščitno območje in bela cona; Italija – dvojne ograje vzdolž avtocest, ki omejujejo okuženo območje).

Poleg teh ograd je postavitve mreže ograd znotraj okuženega območja, skupaj z izrednim odstrelom divjih prašičev ključni ukrep, s katerim se lahko prepreči oziroma izkorenini APK. To je uspelo Belgiji in Češki (prvi izbruh leta 2017).

- **Glavne aktivnosti, ki jih je v zvezi z APK izvedla Slovenija**

Seznam glavnih aktivnosti, ki jih je za preprečevanje vnosa oziroma širjenja APK izvedla Slovenija:

1. Vzpostavitev spletne strani, namenjene samo APK ([www.afriskaprasicjakuga.si](http://www.afriskaprasicjakuga.si)): na spletni strani redno objavljamo poročila o situaciji v EU; dostopne so osnovne informacije o boleznih, prenosu, biovarnostnih ukrepih za rejce, lovce in veterinarje. Objavljeni so informacijski materiali (zgibanke in letaki) in povezave na druge spletne strani (Evropska komisija, EFSA, WOA, itd.), informacije o izvedenih izobraževanjih s predstavitvami.
2. Informacijski materiali: večjezični letaki z biovarnostnimi ukrepi so bili pripravljene posebej za rejce in za lovce, za gozdarske delavce, za sezonske delavce. Letake smo posredovali preko revije LOVEC, Veterinarske zbornice, Kmetijsko gozdarske zbornice ter preko območnih uradov Uprave. V letu 2019 je bila pripravljena posodobljena zgibanka o APK, ki je bila razposlana na vsa kmetijska gospodarstva (45.000).
3. Obveščanje splošne javnosti (oglasila na radiu, TV in na spletnih straneh); prvič v letu 2019, ponovitve v letih 2021, 2022, 2023.
4. Izobraževanja za lovce, veterinarje in rejce prašičev v zvezi z APK – preprečevanje vnosa in širjenja bolezni ter ukrepi po pojavu (2018 – 2023):
  - a. Izobraževanja APK 2018 – 2020: Brdo pri Kranju, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica in Novo mesto
  - b. Izobraževanje APK – KGZS: Maribor 2020, Ljubljana 2020
  - c. Veterinarski posvet AGRA – 2021, 2022
  - d. Spletno izobraževanje 2023: 5. julij (3x), 17. julij (2x)
5. Priprava in sprejem Zakona o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (ZNUAPK) (Uradni list RS, št. 200/2020)

6. Objava sklepa o določitvi visoke stopnje ogroženosti zaradi APK (Uradni list RS, št. 10/21) in aktivacija ukrepov iz II. Poglavlja ZNUAPK
7. Simulacijska vaja:
  - a. v mesecu maju 2021 smo organizirali vajo APK (»desktop«). Namen simulacijske vaje je bil preveriti odzivnost članov DSNB in skupine strokovnjakov ter določiti območje z omejitvami in ukrepe na tem območju. Zaradi COVID-19 je vaja potekala preko spleta. Sodelovali so člani DSNB in skupina strokovnjakov.
  - b. v mesecu juliju 2022 je bila organizirana vaja z namenom, da se preveri mobilna razkuževalna postaja, ki jo je nabavil Nacionalni veterinarski inštitut in se jo na licu mesta tudi sestavi.
  - c. V mesecu septembru 2022 je bila terenska simulacijska vaja z namenom preverjanja postopkov (aktivno iskanje poginulih divjih prašičev, odstranjevanje trupel iz narave, vzorčenje, biovarnost,...) in uporabe opreme po potrditvi APK pri divjih prašičih.
8. Usposabljanja oseb za iskanje in izredni odstrel divjih prašičev: 2 usposabljanji (teoretični del preko ZOOM) izvedeni julija 2021 ter ponovno februarja/marca 2022; na usposabljanjih je sodelovalo preko 800 lovcev. Praktični del usposabljanja je bil izveden 10x (po 3 termini) v letu 2021 in 8x (po 3 termini) v letu 2022, na različnih lokacijah po Sloveniji. Na praktičnem delu so udeleženci v praksi izvedli iskanje v gozdu in se preizkusili v rokovanju s strelnim orožjem. Pri iskanju trupel divjih prašičev v gozdu so udeleženci preizkusili tudi aplikacijo WBT za iskanje in označevanje lokacije trupel.
9. Kategorizacija rej prašičev s poudarkom na zagotavljanju biovarnosti: veterinarji so v lanskem letu opravili preglede rej s prašiči na podlagi vprašalnika in jih ozaveščali o pomenu biovarnosti, ki je ključna za preprečitev vnosa APK v rejo. Ob pregledu so rejci dobili tudi zgibanko o APK in nalepko z oznako »Reja prašičev – nepooblaščenim osebam prepovedanim vstop in krmljenje prašičev«. Preverjenih je bilo več kot 16.000 gospodarstev.
10. Postavitev obveščevalno-opozorilnih tabel (164 tabel) na počivališča ob avtocestah in lokalno obremenjenih cestah; glavna informacija na tablah je pomen odlaganja ostankov hrane in odpadkov v zaprte zabojnike. Table so večjezične.
11. Pasivno spremljanje: na podlagi Zakona o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (ZNUAPK) je obveznost lovcev, da javijo vsak povoz in pogin divjega prašiča na 112; vsi najdeni poginuli in povoženi divji prašiči se pregledajo na prisotnost virusa APK; ta obveznost je v veljavi že od leta 2018 (Obvezno navodilo o obvezni prijavi najdbe vsakega poginulega divjega prašiča ter o postopkih ob ugotovitvi sprememb zdravstvenega stanja v populaciji divjih prašičev, na podlagi katerih bi lahko posumili na možno prisotnost afriške prašičje kuge).
12. Aktivno spremljanje: že od leta 2014 je APK vključeno v obseg minimalnih ukrepov za zagotavljanje zdravstvenega varstva živali na podlagi 45. člena Zakona o veterinarstvu (Letna odredba); obvezno je vzorčenje in testiranje na prisotnost APK, tako v populaciji domačih kot tudi v populaciji divjih prašičev.
13. Vzpostavitev območja z visokim tveganjem na podlagi 18. člena ZNUAPK in ukrepov, ki se izvajajo na tem območju za zmanjševanje tveganja za vnos bolezni z območja sosednje države (sklep v prilogi).

- **Ocena stroškov**

Za izvajanje ukrepov v skladu z Zakonom o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Uradni list RS, št. 200/2020) so bila sredstva za izvedbo ukrepov za preprečevanje in zgodnje odkrivanje APK zagotovljena v okviru finančnega načrta Uprave in ministrstva.

V prvem letu izvajanja zakona je bilo predvideno, da je treba za izvajanje ukrepov (investicije v nabavo opreme in vozil za Veterinarsko higiensko službo (VHS), nadomestilo za nakup sredstev za izvajanje načrta upravljalcev lovišč in izdelava aplikacije za spremljanje aktivnosti skupin, nabava orožja za izredni odstrel, postavitev informativno-opozorilnih tabel na počivališčih ob prometnicah, ipd.) zagotoviti

1.209.683 EUR.

Dejanska poraba sredstev za ukrepe, izvedene na podlagi ZNUAPK ter za druge ukrepe v povezavi z APK (diagnostika pri domačih prašičih, ozaveščanje, ...) je bila v letu 2021 1.613.792 EUR. Stroški vključujejo nabavo opreme NVI, nabavo opreme za skupine za izredni odstrel, za diagnostiko in vzpodbude za domače in divje prašiče, usposabljanje skupin za aktivno iskanje in izredni odstrel, za razvoj aplikacije za spremljanje iskanja in sledenja ter nabava GPS oddajnikov, načrte ukrepanja, vzpodbude za lovce za zmanjšanje populacije divjih prašičev,....).

Nekateri stroški so enkratni (npr. investicije v nabavo opreme in vozil za VHS, nadomestilo za nakup sredstev za izvajanje načrta upravljavcev lovišč in izdelava aplikacije za spremljanje aktivnosti skupin, nabava orožja za izredni odstrel), vendar bo treba v naslednjih letih, dokler bo trajala visoka stopnja ogroženosti za vnos APK v Slovenjo, zagotoviti sredstva še za financiranje prijav, zbiranja, vzorčenja, preiskav in odstranitve trupel poginulih živali, ozaveščanje in ureditev odstranjevanja odpadkov na počivališčih ob prometnicah ter usposabljanja, ob upoštevanju rasti stroškov, stopnje inflacije, ipd. v višini 767.543 EUR. Prav tako bo potrebno redno zamenjevati vozila in ostalo opremo, potrebne za delo na terenu in v laboratoriju v višini 800.000 EUR

V letu 2022 je bilo za APK (prijave, vzorčenje, simulacijske vaje, izobraževanja, ozaveščanje...) porabljenih 125.251,10 EUR.

Ker je časovno nemogoče predvideti, kdaj bo v Sloveniji potrjen prvi primer APK pri divjih prašičih, se sredstva za izvedbo ukrepov po izbruhu APK pri divjih prašičih zagotovi v skladu z 42. členom Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617 in 13/18) na podlagi utemeljenega predloga Uprave.

Sredstva splošne proračunske rezervacije se bodo uporabila samo v letu izbruha APK pri divjih prašičih, v naslednjih letih pa bo potrebno v okviru finančnega načrta resornega ministrstva zagotoviti dodatna sredstva. Za izvedbo ukrepov ob pojavu visokega tveganja za APK oziroma ukrepov po potrditvi APK pri divjih prašičih bo v prvem letu treba zagotoviti, ob upoštevanju rasti stroškov, stopnje inflacije, ipd., predvidoma 7.000.000 EUR.

Tudi tu so nekateri stroški enkratni, npr. postavitve ograj (delno, ograje bo potrebno prilagoditi morebitnim novim izbruhom), nabava opreme za skupine za iskanje in izredni odstrel divjih prašičev, postavitve zbirnih mest (če ne bo novih izbruhov), odškodnine imetnikom domačih prašičev na območju z omejitvami. Glede na dinamiko/število izbruhov v naslednjih letih je treba planirati naslednje stroške, povezane z nadzorom in izkoreninjenjem APK pri divjih prašičih: stroški skupin za iskanje poginulih divjih prašičev in skupin za izredni odstrel divjih prašičev, stroški zbiranja, vzorčenja in odstranitve trupel poginulih in odstreljenih divjih prašičev, stroški laboratorijskih preiskav, stroški vzdrževanja zbirnih mest oziroma postavitve novih, stroški za zagotavljanje zaščitnih sredstev in razkužil.

Kontinuirano glede na dinamiko pojavljanja APK se bodo pojavljali tudi stroški glede izplačila nadomestil za škodo zaradi omejevanja izvajanja kmetijske dejavnosti, nadomestila za izplačilo škod zaradi prepovedi izvajanja lova. Za ukrepe, povezane z nadzorom in izkoreninjenjem APK pri divjih prašičih v letih po prvem izbruhu (leta n+1), je treba zagotoviti, ob upoštevanju rasti stroškov, stopnje inflacije, ipd., sredstva v višini predvidoma 3.685.300 EUR. Dodatna sredstva bodo potrebna tudi za kritje stroškov, ki so povezani z delom (plače, nadomestila za prehrano, nadurno delo).

Ne glede na zgoraj navedeno, je glede na širjenje APK v sosednjih državah (Italiji, Hrvaški in Madžarski) in približevanju APK Sloveniji in zaradi vzpostavitve območja z visokim tveganjem ter za hitro in učinkovito ukrepanje ob morebitnem pojavu nujno potrebno zagotoviti:

- Začetno količino ograj za preprečevanje premikov populacij divjih prašičev v skladu s 37. členom ZNUAPK
  - o V finančni oceni stroškov ZNUAPK je bilo predvideno 1,5 mio EUR za nakup in postavitve ograj; ker je za učinkovitost izkoreninjenja in preprečevanja širjenja nujna čimprejšnja postavitve ograj po potrditvi izbruha. Še v času pred pojavom bolezni pri nas je zaradi pravočasnosti ukrepanja smiselno nabaviti začetno količino zaščitnih ograj ter izvesti razpis za sukcesivno dobavo. Ker o postavitvi ograj odloči Vlada RS, prilagamo osnutek sklepa Vlade glede postavitve ograj; Glede na izkušnje držav članic

je najbolj učinkovit ukrep v boju zoper APK pri divjih prašičih, poleg visoke ozaveščenosti in striktnega izvajanja biovarnostnih ukrepov, s katerimi se prepreči vnos oziroma širjenje APK v državo, postavitev ograj oziroma odvrtača za preprečevanje prostorskih premikov divjih prašičev. Nekatere države so te ograje postavile preventivno (npr. Danska, ob meji z Nemčijo; Nemčija – dvojna ograja vzdolž meje s Poljsko – zaščitno območje in bela cona; Italija – dvojne ograje vzdolž avtocest, ki omejujejo okuženo območje). Poleg teh ograj je postavitev mreže ograj znotraj okuženega območja, skupaj z izrednim odstrelom divjih prašičev, ključni ukrep, s katerim se lahko prepreči oziroma izkorenini APK. To je uspelo Belgiji in ob prvem pojavu tudi Češki.

- Nadgradnja obstoječega informacijskega sistema in aplikacij v zvezi z upravljanjem izbruhov (Informacijski sistem za spremljanje, nadzor in poročanje o določenih boleznih živali (aplikacija EPI), Aplikacija za spremljanje skupin za aktivno iskanje (WBT))

za namene aktivnega iskanja ter izrednega odstrela divjih prašičev, ki sta eden prvih ukrepov, ki se jih uvede po potrditvi APK pri divjih prašičih, je bila pripravljena aplikacija WBT kot podpora izvajanju teh ukrepov; hkrati pa EPI sistem omogoča sledljivost vzorcev od odvzema do diagnoze – pri domačih prašičih; potrebna je nadgradnja, s katero bi povezali obe aplikaciji, da bi se zagotovila potrebna sledljivost tudi za divje prašiče, prav tako pa je nujna nadgradnja EPI v delu, ki se nanaša na upravljanje izbruhov, saj je ob morebitnem pojavu APK pričakovati hkratne izbruhe na več lokacijah, ki jih je brez ustrezne nadgradnje težko upravljati, spremljati ter ustrezno načrtovati ukrepe.

- Posodobitev in dopolnitev potrebne opreme

na podlagi ZNUAPK je bila v letih 2021 - 2022 dokupljena oprema za Veterinarsko-higiensko službo Nacionalnega veterinarskega inštituta (NVI - VHS), s katero lahko deloma zagotavljajo izvajanje ukrepov v primeru izbruha; glede opreme ocenjujemo, da je NVI - VHS za prvo ukrepanje ob izbruhu APK relativno dobro opremljena, še vedno pa je nerešena težava zastarelost voznega parka ter NVI - VHS vozila brez ADR, kar je za primere APK (in drugih posebno nevarnih bolezni) neustrezno;

poleg tega je, glede na zaključke simulacijske vaje, ki je bila za preverjanje učinkovitosti in ustreznosti opreme ter pripravljenosti služb na APK izvedena v letu 2022 potrebno zagotoviti še:

- zaščitni, montažni šotor za zagotavljanja učinkovitosti delovanja mobilne razkuževalne postaje za zaščito pred padavinami in vetrom;
- grelnike zraka za v šotoru, da bi preprečevali neučinkovitost razkužila ob nizkih temperaturah in zamrznitev razkužila v razpršilnih šobah in ceveh razkuževalne postaje.
- dodatno opremo za pripravo ploščadi za mehansko pranje vozil, ki omogoča lovljenje in zbiranje umazane (kužne) vode.
- dodatno opremo za delo na zbirnem mestu, dvigala, sanitarije, hladilni kontejnerji.
- dodatni drobni material, kot npr.: vlečne vrvi, verige, škripci ipd.

zaradi povečanja vzorčenja v času povečanega tveganja oziroma po pojavu APK je potrebno zagotoviti opremo za povečanje kapacitet uradnega laboratorija in sicer:

- 1 aparatura za avtomatsko izolacijo nukleinskih kislin
- 1 aparatura PCR v realnem času
- 1 globoko zamrzovalna skrinja, 1 zamrzovalna skrinja in 1 centrifuga za pripravo vzorcev

- Dodatne kadre tako na NVI – VHS kot tudi na Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) -glavni urad (GU) in območni uradi (OU))

- o diagnostika NVI

- 2 tehnična sodelavca in 1 strokovnjak – glede na stopnjo tveganja oziroma pojav bolezni se spremeni tudi režim dela z vzorci (odpiranje in priprava vseh poslanih prašičjih vzorcev na testiranje se bo izvajalo izključno v laboratoriju za posebno nevarne virusne bolezni),
- povečanje zalog potrebnih za diagnostiko
- NVI - VHS
  - 7 sistematiziranih delovnih mest veterinarski higienik za opravljanje rednega dela, v skladu z veterinarsko in delovno zakonodajo
  - dodatno 3 veterinarske higienike za opravljanje strokovno-tehničnih del na organiziranih zbirnih mestih (spravljanje kadavrov divjih prašičev iz narave, razkuževanje opreme, upravljanje s tehnično opremo (npr. mobilno razkuževalno postajo) in prevoz odvzetih vzorcev do laboratorija) ob izbruhu.
  - 1 veterinar patologa v primeru izbruha APK, saj se bo število raztelesb in vzorčenj pri divjih in domačih prašičih močno povečano.
  - povečanje zalog razkužil in osebne zaščitne opreme.
- UVHVR
  - Po 1 uradni veterinar na OU
  - 3 dr.vet.med. na GU